

**AZ EMBERKERESKEDELEM ELLENI KÜZDELEM BÜNÜLDÖZÉSI ÉS
BŰNMEGELŐZÉSI VETÜLETEI A HATÁRŐRSÉG SZEMSZÖGÉBŐL**

A XXI. században megfedkezünk arról, hogy még mindig léteznek olyan, emberi életet jellemző fogalmak, mint kiszolgáltatottság, reménytelenség, erőszak, kizsákmányolás, modern kori rabszolgaság. Könnyen elsiklunk afelett, hogy élnek köztünk olyan emberek, akik nagyon is jól megélik mások reménytelenségét, kiszolgáltatottságát, vagy akár könnyelműségét kihasználva.

Az illegális migráció és a köré szerveződött bűnelkövetés a bűnözés új formái között említhető, mégpedig a transznacionális szervezett bűnözés egyik húzóágazataként. Az illegális migráció, az embercsempészet és az emberkereskedelem a világ szinte minden részén ismert kifejezések, legyen szó a jogsértések vonatkozásában az érintett országok kiinduló, tranzit, vagy célország jellegéről. Az említett jogsértések, és azokhoz kapcsolódó más jogellenes cselekmények elleni hatékony fellépés, azok okainak és következményeinek megfelelő szintű kezelése mintha mégis megoldhatatlan kihívás elé állítaná a világot.

Az említett bűncselekmények jellegéből fakadó tények a figyelembe vételével az illegális migráció és a köré szerveződött bűncselekmények és más jogsértések kezelése, azokkal szembeni hatékony fellépés terén a Határőrség mint rendvédelmi szerv előtt két lehetséges irány jelentkezik, melyeken egyszerre kell haladni, egymással szoros összhangban. Ezek: a bűnildözés és a bűnmegelőzés.

A schengeni követelmények teljesítése érdekében végzett határrendészeti tevékenység – és annak idegenrendészeti, bűnildözési, menekültügyi és szabálysértési vetületei – nemcsak a Magyar Köztársaság államhatárának rendjét sértő, hanem az Európai Unió többi tagállamának közrendjét, közbiztonságát veszélyeztető cselekményeknek a külső határon, a határterületen, továbbá az ország mélységében történő megelőzésére, felderítésére és megszakítására is irányul.

Az Alkotmány alapján a Határőrség 2005. január 1-jétől rendvédelmi szervként funkcionál. A Határőrség rendészeti feladatkörében végezhető feladatainak körét a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 22.§-a határozza meg, melynek (2) bekezdése szerint „*a Határőrség ellátja a törvényben hatáskörébe utalt bűnildözési feladatokat, elvégzi az e törvényben hatáskörébe utalt nyomozási cselekményeket, nyomozó hatóságként jár el a külön törvényben hatáskörébe utalt büntetőügyekben.*”

A büntetőeljárás törvény 2006. évi módosítása⁶⁹ meghatározó volt a Határőrség életében, tekintettel arra, hogy ezzel újabb bűncselekményekkel – köztük az emberkereskedelemmel – bővült a Határőrség nyomozó hatósági jogköre.

A hatályos jogi szabályozás szerint

- a személyi szabadság megsértése (Btk. 175. §),
 - az emberkereskedelem (Btk. 175/B. §),
 - a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (Btk. 214. §),
 - a jogellenes tartózkodás elősegítése (Btk. 214/A. §),
 - az embercsempészség (Btk. 218. §),
 - a határjelrongálás (Btk. 220. §),
 - az úti okmány, továbbá az országba beutazásra, az országon átutazásra, vagy az országból kiutazásra jogosító más okirat tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §),
 - a visszaélés okirattal (Btk. 277. §),
 - a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263. §)
 - a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §)
 - és a felsorolt bűncselekményekkel kapcsolatos bűnszervezetben részvétel (Btk. 263/C. §)
- nyomozását a Határőrség végzi, ha a bűncselekményt a Határőrség a határrendészettel kapcsolatos tevékenysége során észleli, vagy a felsorolt – a Határőrség határrendészettel kapcsolatos tevékenységéhez kötődő – bűncselekmények miatti feljelentést a Határőrségnél teszik meg.”

A fentiek alapján jogkörbe tartozó bűncselekmények nyomozására a Határőrség a határőr igazgatóságokon bünyügyi és felderítő osztályokat, valamint helyi besorolású szervekként bünyügyi és felderítő szolgálatokat működtet. Ez a szervezeti struktúra gyors reagáló képességet, továbbá a titkos információgyűjtés erőinek, eszközeinek és módszereinek széleskörű, kombinált alkalmazását biztosítja. A nyílt eljárásokat, valamint a felderítő munkát egy helyen végzik a szolgálatok, ez hatékony ellenszernek bizonyult a szervezett bűnözéssel szemben. A több határőr igazgatóság illetékességi területét érintő ügyek feldolgozására 2001-ben létrehozták a Központi Nyomozó Osztályt. Ez jelentős előrelépés volt a nemzetközi bünyügyi együttműködés kereteit is igénylő komplex bűnüldözési feladatok végrehajtása terén.

Az illegális migráció Magyarországot érintő csatornáit illetően fontos tény, hogy azok – hazánk földrajzi elhelyezkedéséből adódóan – Európa központi részét érintik. A gazdasági életben közismert cél, hogy minél kisebb ráfordítással minél

⁶⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény

nagyobb haszonra teyenek szert a különféle vállalatok, ez a gondolkodás a vagyonszerzés céljából érdekelt bűnözésre is igaz. Magyarország kedvelt tranzit útvonal az illegális migráció köré szerveződött bűncselekményeket elkövető csoportok számára, hiszen jelentős mértékben tudják csökkenteni az illegális kiutaztatások költségét az ország közlekedési hálózatait kihasználva. A migránsok többsége gazdasági okból, a jobb megélhetés reményében próbál eljutni valamely nyugat- vagy dél-európai országba munkavállalás céljából. A célországok között Olaszország, Spanyolország, Portugália és Németország jelenik meg. Az illegális migráció kapcsán jelenleg meghatározó állampolgársági kategóriaként a szerb, az ukrán és a moldáv állampolgárok szerepelnek. A Határőrség nyomozó hatósági jogkörébe utalt bűncselekmények közül az embercsempészség, és az azzal összefüggésben elkövetett közokirat-hamisítás játszik meghatározó szerepet.

A Magyar Köztársaság Európai Unióhoz való csatlakozását követően az illegális migrációhoz kapcsolódó jogsértő cselekmények elkövetése meghatározó számban a határátkelőhelyekre, illetve a mélységi területekre korlátozódik. (technikai fejlesztések, hatósági felfedések). A közokirat-hamisítások során felhasznált okmányok körében meghatározóak a magyar, a litván, az ukrán, a lengyel és a román magánútlevélek. Az utazásra jogosító okmányokat illetően az olasz tartózkodási engedély, valamint a lengyel, a magyar, a szlovák, a cseh, a szlovén és spanyol személyi igazolvány is kedvelt elkövetési tárgy. Mint látható előszeretettel használják az Európai Unióhoz újonnan csatlakozott országok okmányait, azt feltételezve, hogy ezek nem annyira ismertek az Unió korábbi tagállamainak hatóságai előtt. A Határőrség nyomozó hatósági tevékenységének egyik kiemelkedő eredményeként értékelhető, hogy a közokirat-hamisítás kapcsán a felhasználói elkövetési magatartáson túl jelentős eredményeket értünk el a hamis okmányok készítőinek felderítése terén is. A tapasztalataink szerint egy hamis okmány előállítására kb. 50 000 – 300 000 Ft-ba is kerülhet, attól függően, hogy milyen mértékű a hamisítás, és milyen módszerrel készül. A hamis közokiratok felhasználása mellett továbbra is jellemző a szállításra használt személyautóban, mikrobuszban, azok motorterében, utánfutóban, valamint tehergépjárművek rakterében történő megbújás módszerének alkalmazása. Ezt a módszert főként azoknál a migránsoknál alkalmazzák, akik nem tudják kifizetni a hamis közokirattal történő csempészséget.

Az illegális migrációt és az ahhoz kapcsolódó más jogellenes cselekményeket – kiemelten az embercsempészséget – értékelve megállapítható, hogy a Határőrség hatáskörébe tartozó bűnüldözési feladatok teljesítése során kapcsolat mutatkozik a nemzetközi szinten is kiemelt kérdésként kezelt emberkereskedelemmel. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy aki hazánkban illegális migráns az a célországban az emberkereskedelem kizsákmányolt áldozata. Az illegálisan továbbutazni szándékozó személyek az úti költséget (hamis okmányok, elszállásolás, étkezés) vagy előre ki tudják fizetni, vagy a célországba történő kiutazásukat követően kell ledolgozniuk. A megegyezés során nem részletezik számukra, hogy mi lesz a konkrét munkájuk, azzal csak később szembesülnek

mikor az illegális tartózkodásukat kihasználva, útleveleket elvéve rákényszerítik őket jogsértések elkövetésére.⁷⁰

A legjellemzőbb kizsákmányolási formaként jelentkezik (kb. 80%) a szexuális célú kizsákmányolás, melynek színterei végeláthatatlanok: bárókban, motelekben, utcán, masszázsszalonokban, magánlakásokban stb. A potenciális áldozatok hátrányos helyzetű személyek, akiket rossz életkörülmények, nevelőintézeti nevelés, családi háttér hiánya, tájékozatlanság jellemez. A bűnüldöző munkánk során több olyan információ is keletkezett, melyek Magyarország kiinduló, tranzit és célország jellegét is körvonalazzák az államhatárokon átnyúló emberkereskedelem vonatkozásában. Az eladás tényét nehéz bizonyítani, ellenben az ennek érdekében történő szállítás, toborzás, elszállásolás jelenik meg elkövetési magatartásként hazánkban. A kizsákmányolás valamely formája többnyire csak a célországban realizálódik.

Az emberkereskedelem vonatkozásában egy esetet is ismertetek, ahol Magyarország mint célország jelenik meg. A már lezárult nyomozás adatai alapján megállapítható, hogy egy román állampolgárt az édesanyja 50 000 forintért eladta egy magyar állampolgárságú személynek, aki miután kifizette a vételárat házassági ajánlattal rávette a sértettet, hogy utazzon vele Magyarországra és Ausztriába. A sértett elmondása szerint csak egy rövid ideig kellett volna prostituáltként dolgoznia Ausztriában egy bárban, majd a gyanúsított feleségül vette volna. E példa jól mutatja, hogy meghatározó mértékben a borzalmas körülmények között élő iskolázatlan, naiv, fiatal lányok célpontjai az emberkereskedőknek. A sértettet megérkezését követően meztelenül lefényképezték, feltételezhetően az internetes hirdetés céljából. A sértett nem volt hajlandó együttműködni fogvatartóival, így az osztrák bártulajdonos telefonon értesítette gyanúsítottat, hogy „vigye vissza a lányt, mert nem dolgozik”. A magyar elkövető visszahozta a sértettet Magyarországra, majd Győr térségében, egy tizenhét éves magyar prostituált lány mellé rakták – aki önként dolgozott – abból a célból, hogy rávegye a sértettet az üzletszerű kéjelgésre. Ez idő alatt a gyanúsított magánál tartotta a sértett útlevelet, míg egy másik elkövető folyamatosan fenyegette, hogy végezze az általuk meghatározott „munkát”.

Az emberkereskedelem jelensége elleni hatékony fellépés érdekében az együttműködésnek hazai és nemzetközi szinten is kiemelt hangsúlyt kell kapnia. Hazai keretek között a társszervek körében a Rendőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, továbbá a nemzetbiztonsági szervek kiemelkedő partnernek bizonyultak főként az információcsere és a közös feladatvégrehajtás tekintetében. Az emberkereskedelem kapcsán az együttműködés irányait új partnerek vonatkozásában is meg kellett nyitnunk, úgymint az IOM, különböző civil szerveződések, alapítványok, és a nevelőintézetek.

⁷⁰ Pl. a lopás, a rablás, közterületen elkövetett erőszakos cselekmények, koldulás, kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, csempészet, illegális munkavégzés (mezőgazdasági idénymunka, építkezés stb.)

Nemzetközi szinten meghatározó tényező hazánk EU tagsága, melynek kapcsán az EUROPOL keretei adják meg az együttműködés gyakorlati megvalósulásának lehetőségét alapvetően az összekötő tisztviselők útján.

A bűnmegelőzés tárgykörében a Határőrségre speciális feladatok várnak, mely specifikumok kapcsán utalnunk kell a Határőrség hatáskörébe tartozó jogsértések és a magyar lakosság biztonságérzetének összefüggéseire. Mivel országunk az illegális migráció nemzetközi útvonalán többségében még mindig tranzitorszájként jelenik meg, a kapcsolódó bűncselekmények Magyarországon még nem jelentenek meghatározó kockázati tényezőt, illetve nem éreztetik a lakosságra és a társadalomra gyakorolt közvetlen hatásukat. Az illegális migráció jelenlegi célszárnyaként számon tartott országokban – Ausztria, Németország, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Spanyolország, Anglia, Írország – végzett felmérések azt mutatják, hogy a lakosság körében egyre aggasztóbb tényezőként hat a bevándorlók által elkövetett bűncselekmények számának alakulása. E téren főként a közterületen elkövetett erőszakos, valamint a különböző vagyoni elleni bűncselekmények emelhetők ki.

Fontos szempont az illegális migráció és a hozzá kapcsolódó bűnözés megelőzése kapcsán a bűnüldözés és a bűnmegelőzés párhuzamosságának, illetőleg szoros összhangjának megteremtése. Kiemelten fontos az egyes célcsoportokra irányuló – tájékoztatási stratégia kidolgozása, melynek alkalmazásával elérhető, hogy az érintettek felismerjék felelősségüket, egymásrataltságukat és az együttműködési lehetőségeiket, továbbá a lakosság megismerje a bűnelkövetési szituációkat, valamint a sértetté válás általános jellemzőit.

Magyarországnak az Európai Unió tagállamai és állampolgárai részére megnyugtató szinten kell szavatolnia a biztonságot elsősorban a külső határokon előforduló jogsértések megelőzésével, megszakításával, felderítésével, ez a cél csak a rendvédelmi szervek preventív hatású működését és a szoros hazai és nemzetközi együttműködés révén megvalósuló bűnüldözési tevékenységet előtérbe helyezve valósítható meg.